

Svätý Vincent, zástanca uväznených

Súcitné srdce Svätého Vincenta de Paul nerozlišovalo medzi jednotlivými skupinami nešťastných ľudí, vrátane tých, čo viedli život, ktorý si zasluhoval potrestanie. Jeho srdce vychádzalo v ústrety väzňom i galejným otrokom rovnako, ako chudobným a chorým. Ak sa Božia milujúca láskavosť prejavuje aj voči zlým, prečo by sme ju my mali obmedzovať? Voči komu by mal byť Svätý Vincent láskavý, ak nie voči väzňom? Strata slobody, ich absolútna závislosť na ukrutných a chamtivých ľuďoch, čo sa riadili len svojim sebeckým, spôsobovali väzňom tisícokrakú núdzu. Väzenské autority pre svoju nedbalosť a chamtivosť ponechávali odsúdených bez základných ľudských životných podmienok, dodávatelia ich okrádali čo do množstva aj kvality dodávaných potravín, matrikári a žalárnici vymáhali od nich množstvo peňazí aj za najnepatrnejšie služby, dokonca aj za tie, ktoré boli povinní urobiť.¹

Väznice mali byť miestom polepšenia svojich obyvateľov, ale v skutočnosti boli školou zločinu a bezbožnosti. Pobežlice mali takú istú možnosť navštevovať väznice, ako hocikto iný. „Väznice, namiesto toho, aby boli miestom nápravy a ľútosti,“ píše kronikár Spoločnosti Najsvätejšej Sviatosti, „stali sa žumpou prostitúcie a škandálov.“ Neexistovali mužské a ženské oddelenia, všetci sa delili o celý spoločne. To viedlo k stavu žalostnej promiskuity. Slušní ľudia, ktorých jedinou vinou bol hmotný úpadok alebo bankrot, museli byť medzi zločincami a zlými ľuďmi, ktorých zaujímala len špina a podlosť. Zdalo sa, že náboženstvo nemá nič spoločné s týmito nešťastnými mužmi a ženami. Nikdy nevideli kňaza, nikdy sa nezúčastnili svätej omše, nikdy nepristúpili k sviatostiam, nikdy sa nemodlili.

Spoločnosť Najsvätejšej Sviatosti, ktorej členom bol aj Svätý Vincent de Paul sa neobmedzovala len na púhy nárek nad týmto bezútešným stavom, ale sa snažila hľadať aj účinné lieky. Od úradov obdarovaní právomocou robili opatrenia, aby zlepšili situáciu uväznených. Členovia Spoločnosti dostali povolenie navštevovať väznice. Každý člen mal určený deň, kedy smel uskutočniť návštevu. V predvečer cirkevných sviatkov s nimi prichádzali aj kňazi a poskytovali svoje služby. Heretici, ktorí boli stálym prameňom nebezpečenstva, boli izolovaní. Muži boli separovaní od žien pevnými mrežami. Ženské návštevy mohli s väzňami rozprávať len cez zamrežované otvory. Vstup do väzenskej cely bol dovolený len ženám z blízkeho príbuzenstva väžňa alebo dámam z charity. Tí, čo boli odsúdení pre dlhy, boli od kriminálnikov separovaní.

¹ Anály Spoločnosti Najsvätejšej Sviatosti, str. 65

V roku 1640 sa Spoločnosť ujala väzňov vo väznici Conciergerie, ktorí podpísali petíciu v ktorej žiadali revíziu svojich súdnych procesov. Žiadostí bolo veľa, takže vznikol samostatný výbor na obranu práv odsúdených.

Keďže príklady tiahnu, Panie kresťanskej lásky sa tiež začali venovať odsúdeným. Navštevovali ich v celách, rozprávali s nimi, zaujímali sa o ich kauzy, využívali svoje spoločenské postavenie a vplyv, aby mohli zlepšiť krutý údel odsúdencov. V roku 1643 mohol jezuita P. Bonnefons napísať vo svojej knihe „Láskyplní kresťania“, že práci medzi väzňami sa venujú štyri skupiny: páni z Notre Dame, Spoločnosť Najsvätejšej Sviatosti, Výbor pre ochranu práv odsúdených a Panie lásky. Zdá sa, že pre charitatívne skupiny Svätého Vincenta bola práca s väzňami atraktívna. Pravidlá, ktoré napísal Svätý Vincent pre skupinu v Montmirail a Folleville presne určujú zásady práce s väzňami. V Paríži sa Panie kresťanskej lásky venovali galejným otrokom.

Keď väzni videli záujem, ktorého sa im dostáva zo strany ich návštevníkov, keď počúvali slová pomoci a útechy, ľahšie znášali svoj ťažký osud. Otvoril sa u nich aj prístup k náboženskému životu. Vo väzniciach boli zriadené a zariadené kaplnky. Každú nedeľu a vo sviatok sa slúžila svätá omša a odznela kázeň. Boli určené dni na spovedanie, do každej cely dali natlačené letáčky s modlitbami, ktoré umiestnili na stenu; z jazyka väzňov sa vytratili rúhania a kliatby. Nezhody a šarvátky medzi väzňami sa už tak často neopakovali a ak sa niekto z väzňov správal hrubo, bol jednoducho svojimi spoluväzňami ignorovaný a vylúčený zo vzájomnej pomoci. Mnohé sa zlepšilo čo sa týka jedla, bolo ho viac a bolo kvalitnejšie, slama bývala často vymieňaná za novú, bolo k dispozícii palivové drevo na ohrev, chorí boli ošetrovaní a boli zavedené základné hygienické opatrenia. Vo väznici Conciergerie panie kresťanskej lásky ustanovili dve vincentky, aby sa starali o každodennú teplú polievku a zdravotnícke potreby pre chorých. Sestry mali v pravidlách : nezaujímať sa o príčiny uväznenia, rešpektovať súdny rozsudok, ale keď rozhodnutie súdu bolo zjavne nespravodlivé, mohli „jemne a skromne“ protestovať na magistráte, ktorý rozsudok vyniesol a u osoby, ktorá bola zaň zodpovedná, ale potom si už veci nesmeli viac všímať. V prospech osoby, ktorá bola uväznená kvôli dlhom mohli intervenovať takým spôsobom, ktorý by mu pomohol dostať sa na slobodu. Keď odsúdený nemal nijaké peniaze, organizovali pre neho zbierky a vyzývali jeho dlžníkov, aby si voči nemu vyrovnali dlhy. Snažili sa získať toľko peňazí, aby bol veriteľ spokojný a aby mohol požiadať o zrušenie rozsudku.

Svätý Vincent bol spokojný, keď videl, ako sa dielo úspešne rozvíja, ale trápilo ho, že jedna väznica a to Bastilla bola neprístupná akémukoľvek kontaktu zvonku. Väzňov v Bastille väznil štát a títo jeho väzni boli vylúčení z akejkoľvek hmotnej alebo duchovnej pomoci. Svätému Vincentovi sa predsa len podarilo získať na dvore tajný súhlas, aby vybral dôveryhodného a diskrétného kňaza pre túto službu.

Ako predstavený vo Svätom Lazare mal Svätý Vincent zvláštnu autoritu v niektorých parížskych väzniciach. Pod jurisdikciu Svätého Vincenta patrila väznica, ktorá sa nachádzala na území Svätého Lazara, väznica na Rue de Cléry, väznica Villeneuve – sur – Gravois, ktorá

sa dnes volá Bonne – Nouvelle. Čnosti a charakter Svätého Vincenta nám nedovoľujú pochybovať o tom, že mal neustále na očiach telesný, morálny a náboženský prospech väzňov, ktorí patrili pod jeho jurisdikciu. Nanešťastie dokumentácia, týkajúca sa tejto oblasti jeho práce chýba. Plnšie informácie máme o väzení, ktoré sa nachádzalo priamo v areáli Svätého Lazara. Táto väznica alebo aby sme použili miernejší názov, „polepšovňa,“ bola temer prázdna, keď lazaristi v roku 1632 prebrali vlastníctvo Svätého Lazara, ale čoskoro sa stala najznámejšou väznicou celého Paríža. Svätolazarská väznica mala dva druhy väzňov alebo, ako ich nazýval svätý Vincent, „stravníkov.“ Prvú skupinu tvorili nenapraviteľní mladí muži z popredných rodín, ktorí sem boli posielaní na prevýchovu a druhú skupinu tvorili psychicky choré osoby. Tieto dva druhy „stravníkov“ zostali vo Svätom Lazare aj pod novým vedením a aj polepšovňa aj útulok pre mentálne chorých oživil a počet ich obyvateľov sa pozoruhodne zvýšil. V roku 1659 sa pohyboval v rozmedzí 50 – 56 osôb. Pretože boli blízko komunity, Svätý Vincent kúpil v roku 1659 vzdialený dom za hospodárskymi budovami a tam boli „stravníci“ premiestnení. Hoci Svätý Vincent, ako sme uviedli, spravoval niekoľko väzníc, tá vo Svätom Lazare vzbudzuje najväčší záujem.

Zakiaľ je postoj Svätého Vincenta voči psychicky chorým dosť známy, je menej dokumentované jeho správcovstvo polepšovne a jeho vzťah k väzňom. Počas svojho života bol verný zásade neprijať do väzby nikoho, kto nebol poslaný oprávnenou kráľovskou alebo súdnou autoritou. Niektorí z väzňov za života Svätého Vincenta boli pochybní kňazi alebo vagabundi či žobráci, čo sa vydávali za členov duchovného stavu. Boli tu aj verejní rúhači, ateisti, alkoholici a lupiči. Niekedy sa aj ženy pomstili neverným milencom a zariadili im, aby ich uväznili vo Svätom Lazare.

Väčšinu väzňov však tvorili neposlušní mladí muži, ktorých do Svätého Lazara posielali ich rodičia alebo príbuzní. V roku 1634 Jeana de Montholou dal zavrieť jeho opatrovník, pretože sa tajne zosobášil so ženou z nízkej sociálnej skupiny. V roku 1660 markíza d'Esne písala Svätému Vincentovi, aby zobral jej najstaršieho, dvadsaťročného syna. Mladý človek k svojim rúhaniam, popretiu viery, návštevám nevestincov pridali to, že ukradol všetky peniaze a striebro z ich domu. Neexistuje súhlasná odpoveď Svätého Vincenta, ale pravdepodobne žiadosti vyhovel. Inokedy istý pán Demurard z Lyonu násilne dopravil svojho syna do Svätého Lazara. Mladíkovi bol určený duchovný stav, ale on sa chcel oženiť. Keď Svätý Vincent videl okolnosti prípadu, pohrozil otcovi právnym zákrokom, ak nedá synovi slobodu. V inom prípade divoko žijúci mladý muž si z vlastného rozhodnutia našiel príbytok vo Svätom Lazare a rozhodol sa zmeniť svoj život. Jeho matka chcela synov pobyť zmeniť na väzbu, ale Svätý Vincent to rozhodne odmietol.

Za života Svätého Vincenta mala z piatich parížskych väzníc, spravovaných duchovnými, väznica vo Svätom Lazare najlepšiu povest' v prevýchove zblúdených mladíkov. Istý vážený človek mal synovca, ktorý bol taký skazený, že sa príležitostne pokúsil zavraždiť svojho strýka. Mestský magistrát sa rozhodol poslať ho do Svätého Lazara, „ kde majú dobrý systém, aby ho priviedli na správnu cestu.“ Podľa Louisa Abbelyho, prvého životopisca Svätého

Vincenta, niektorí mladíci po absolvovaní výchovného programu vo Svätom Lazare sa dali na zbožný život. Uvádza tiež príhodu, keď jeden vysokopostavený muž do tváre chválil Svätého Vincenta a nazval ho „útočišťom hriešnikov.“ Dostal odpoveď, že ten titul prislúcha iba Synovi Božiemu a Jeho Matke.

Bývali aj neúspechy. Je známy jeden útek zo Svätého Lazara. V marci roku 1635 temer pred očami Svätého Vincenta utiekol jeden väzeň. Nevieme, či to bol z mentálne postihnutých alebo z nenapraviteľných. Inokedy sa kňaz, poverený funkciou vo väznici sťažoval na mladého „stravníka,“ ktorý sa zdal byť neprístupným akejkoľvek prevýchove a radil, aby bol mladík vrátený do svojej rodiny. Svätý Vincent s neobľomnosťou odpovedal: „ *Nemyslíte pane, že základnou pohnútkou, pre ktorú musíme prijímať stravníkov v našom dome je láska? Teraz mi povedzte, či to nie je láska držať tu toho človeka, lebo keby sa nachádzal vonku, či by znova neupadol do tých istých ťažkostí, ktoré spôsobil svojim rodičom doteraz? Oni ho dali uväzniť so súhlasom magistrátu, pretože je to pekelný mládenec a nemôžu sa s ním nikam pohnúť. Priviedli ho sem k nám, aby mali v rodine aspoň troška pokoja a s nádejou, že sa z Božej vôle polepší. Ale chciete ho poslať späť, kým je aký bol znamená, chciete zoslať starosti na rodinu, ktorá teraz, bez jeho prítomnosti prežíva pokoj. Jeho vyhrážky nestoja za to, aby sme sa znepokojovali, pretože z milosti Božej jeho mladá horúca hlava veľa neškodí. Musíme dúfať, že tomu bude tak aj v budúcnosti. Nemyslíte pane, že tento mladý človek nevie, že sú to jeho rodičia, čo ho tu držia. Vie veľmi dobre, že sú to oni čo ho sem dali a nie my.*“

Väzni boli podporovaní fundáciou, dotovanou Spoločnosťou Najsvätejšej Sviatosti. Tie rodiny, ktoré boli toho schopné, znášali náklady spojené s pobytom samé. Väzňom neboli dovolené návštevy, žili oddelene od vincentínskej komunity z ktorej ich nikto nikdy nevidel ani nepoznal okrem väzenského personálu a táto skutočnosť pomáhala postihnutým rodinám zachovať si dobrú povest'. Takáto izolácia bola jedným z prostriedkov, používaných k donúteniu väzňov, aby boli rozumní. Nepolepšiteľní boli v izolácii dovtedy, kým neprejavili známky úprimného obrátenia. Pred odchodom sa od nich požadovalo, aby sa utiahli do ticha a pripravili sa na generálnu svätú spoveď a sväté prijímanie.

V roku 1656 Svätý Vincent zistil, že bratia dávali väzňom podradné jedlo a víno, ba dokonca, že im dávali odpadky z kuchyne. Svätý Vincent povedal: „ To je bratia moji zlé!“ Po vyhrešení všetkých zainteresovaných dal prísne pokyny, aby sa väzňom dávalo to isté, čo kňazom. „ Pozrite moji bratia, to je látka ku spovedi a poviem spovedníkom, aby si to uvedomovali.“

Vincent veril, že práca s väzňami je svätá a jeho komunita zverená Bohom. Povedal : „ Ďakujeme Bohu páni, že zveril tejto Spoločnosti starosť o mentálne chorých a nepolepšiteľných. My sme túto prácu nehľadali, bola nám daná Jeho Prozreteľnosťou podobne, ako aj ostatné diela Spoločnosti.“ Vo vzťahu k nepolepšiteľným väzňom zaznieva u svätca otcovský tón, keď hovorí: „ Čo sa týka ostatných, ktorých máme v tomto dome a ktorí majú zdravý rozum, ale ho nepoužívajú správne, dovoľte mi povedať, že v dnešnom

svete je medzi mladými ľuďmi veľké rebelantstvo a spustlosť a zdá sa, že je to zo dňa na deň horšie.“

Dva roky pred smrťou vyzval svojich kňazov, aby po jeho smrti pokračovali v práci s mentálne postihnutými aj s nepolepšiteľnými väzňami. Povedal : „ Môže prísť deň, keď muži s vysušeným myslením budú ostro kritizovať dobré diela ku ktorým nás priviedol Boh, aby sme sa ich ujali a v nich pokračovali s Jeho požehnaním. . . povedzte odvážne falošným bratom : „ Páni, nechajte nás zachovávať pravidlá našich otcov, nechajte nás v tom v čom sa nachádzame; Boh nás tu poslal a je Jeho vôľou, aby sme v tom zostali verní.“ Odporúčania a prosby svätého Zakladateľa zostali verne plnené jeho duchovnými synmi, kým len bývali vo Svätom Lazare, to jest do Francúzskej revolúcie. Nešťastníci, ktorých rozum bol poškodený alebo ktorých srdce bolo zdeformované, boli vždy s láskou prijímaní a napomáhaní. A tak by tomu nemalo byť ináč ani teraz a ani u nás.

Z angličtiny preložil B. Ďungel, CM